

DİSK-AR İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu'ndan...

SALGIN HER 3 KİŞİDEN 1'İNİ
İŞSİZ BIRAKTI

Bahar Tanrısever
EMO Basın Görevlisi
bahartanrisever@gmail.com

EMO Basın-
Tür-

kiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi'nin (DİSK-AR), İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu, Covid-19 salgını ve ekonomik krizin olumsuz etkilerinin ciddi boyutlara ulaştığını gözler önüne serdi. Son 1 yılda Covid-19 etkisiyle yaşanan toplam iş kaybı ve işsizliğin (revize) 12 milyon 115 bin kişi olduğu, salgın nedeniyle her 3 kişiden 1'inin işsiz kaldığı belirtilen raporda, işgücü piyasalarında en çok gençler ve kadınların etkilendiği vurgulandı.

DİSK-AR'ın 22 Mart 2021 tarihli raporunda, TÜİK'in açıkladığı dar tanımlı işsizlik oranı ve işsiz sayısı ile Covid-19'un istihdam üzerinde yarattığı tahribatı yansıtmadığı, Nisan 2020'den bu yana uygulanan işten çıkarma yasağı nedeniyle de TÜİK'in verilerinin işgücü piyasalarındaki gerçek tablodan oldukça uzak olduğu vurgulandı. DİSK-AR'ın uluslararası standartları kullanarak TÜİK'in ham verilerini yeniden hesapladığı ve geniş işsizlik oranını düzenli olarak açıkladığı belirtilen raporda, özetle şu bilgilere yer verildi:

- 2020 yıllık Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA) sonuçlarını 22 Mart 2021'de açıklayan TÜİK'e göre dar tanımlı işsizlik oranı (standart işsizlik oranı) 0.5 puanlık azalış ile yüzde 13.2 seviyesinde gerçekleşti. Yine TÜİK'e göre Türkiye genelinde işsiz sayısı son 1 yılda (2019-2020) 408 bin kişi

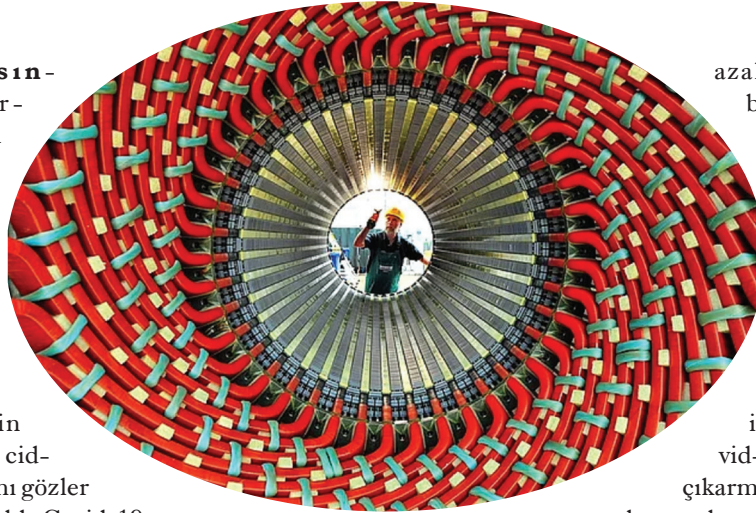
azalarak 4 milyon 469 binden 4 milyon 61 bine geriledi.

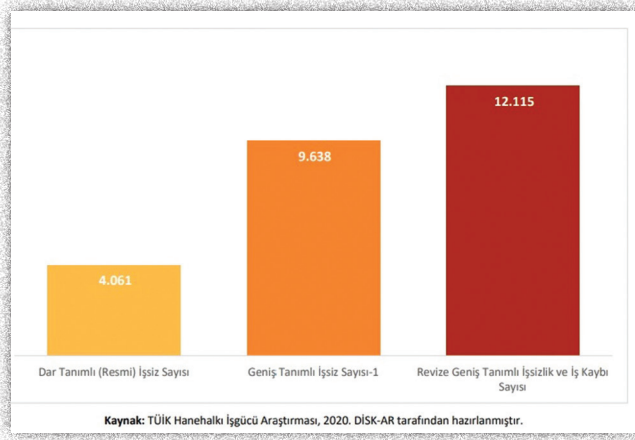
- TÜİK, açıkladığı 2020 yıllık verilerinde, sadece araştırmanın yapıldığı referans haftasından geriye doğru 4 hafta içinde iş arayanları işsiz sayıyor. Oysa Covid-19 döneminde işten çıkarma yerine yaygın olarak

kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödeneği uygulanması nedeniyle milyonlarca işçi çalışmadığı halde istihdamda gözükmektedir. TÜİK'in yöntemine göre, kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödeneği alan işçiler iş aramadıkları için işsiz sayılmıyor.

- İŞKUR'a göre bugüne kadar yaklaşık 3.7 milyon işçi kısa çalışma ödeneği ve 2.4 milyon işçi de ücretsiz izin ödeneği (nakdi ücret desteği) aldı. Ancak TÜİK bu işçileri istihdamda kabul ediyor. Öte yandan kısa çalışma ödeneği alamayan, kayıt dışı veya kendi hesabına çalışıp işsiz kalanların önemli bir bölümü de Covid-19 nedeniyle iş arama eğiliminde olmadığından işgücü piyasası dışına çıktılar. TÜİK onları da dar tanımlı işsizler içinde saymıyor.

- TÜİK verilerine göre işgücü son bir yılda 1 milyon 676 bin azalarak 32 milyon 549 binden 30 milyon 873 bine geriledi. İstihdam, 2019-2020 arasında 1 milyon 268 bin azalarak 28 milyon 80 binden 26 milyon 812 bine geriledi. 2019'da 26 milyon 847 bin olan istihdam içinde olup işbaşında olanların sayısı 2 milyon 778 bin kişi azalarak 24 milyon 69 bine indi.





Grafik 1. Covid-19 Döneminde İşsizlik ve İş Kaybı (2020) (Bin)

DİSK-AR'ın TÜİK HİA 2019 ve 2020 verilerini, ILO tarafından da kullanılan eşdeğer tam zamanlı istihdam kaybı yöntemini kullanarak yeniden hesapladığı belirtilen raporda, buna göre Covid-19 nedeniyle meydana gelen eşdeğer iş kaybının 3 milyon 728 bin olarak gerçekleştiği belirtildi. 2020'de revize edilmiş geniş tanımlı işsiz ve iş kaybı sayısının (tam zamanlı istihdam kaybı dahil) 12 milyon 115 bin olarak hesaplandığı (Grafik 1); 35 milyon 199 bin olarak belirlenen geniş işgücüne göre revize edilmiş geniş tanımlı işsizlik (istihdam kaybı dahil) oranının da yüzde 34.4 olarak hesaplandığı bildirildi.

İşgücüne katılım oranında büyük düşüş yaşanmaya devam ettiği, 2019'da yüzde 53 olan işgücüne katılma oranının son bir yılda 3.6 puan azalarak yüzde 49.3'e indiği vurgulandı (Tablo 1). Rapora göre kadın işgücü

Tablo 1. Covid-19 Etkisiyle İşsizlik ve İstihdam Verileri (2019-2020)

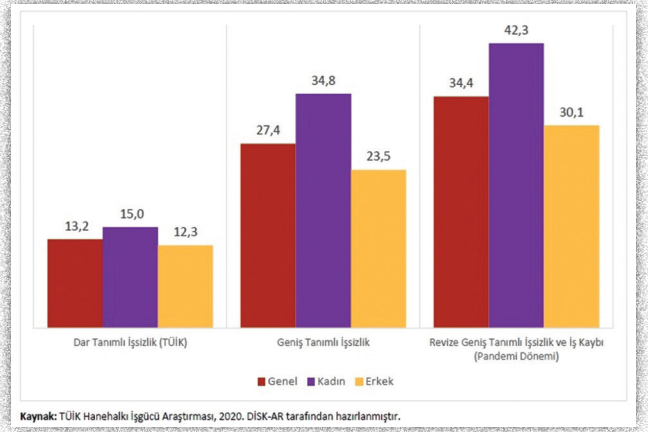
	2019	2020	Fark	Değişim (%)
İşgücü (Bin)	32.549	30.873	-1.676	-5,1%
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	53,0	49,3	-3,6	
İstihdam (Bin)	28.080	26.812	-1.268	-4,5%
İstihdam Oranı (Yüzde)	45,7	42,8	-2,8	
İşbaşında Olanlar (Bin)	26.847	24.069	-2.778	-10,3%
İşbaşında Olmayanlar (Bin)	1.233	2.743	1.510	122,5%
İşsiz Sayısı (Resmi-Dar Tanımlı) (Bin)	4.469	4.061	-408	-9,1%
İşsizlik Oranı (Resmi-Dar Tanımlı) (Yüzde)	13,7	13,2	-0,6	
Geniş İşgücü (Bin)	34.938	35.199	261	0,7%
Geniş Tanımlı İşsizlik-1 (Bin)	7.222	9.638	2.416	33,5%
Geniş Tanımlı İşsizlik Oranı-1 (Yüzde)	20,7%	27,4%	6,7%	
Ümitsiz İşsizler (Bin)	627	1.369	742	118,3%
Çalışmaya Hazır Olanlar (Diğer) (Bin)	1.659	2.850	1.191	71,8%
Mevsimlik İşlerde Çalışanlar (Bin)	103	107	4	3,9%
Zamana Bağlı Eksik İstihdam (Bin)	364	1.251	887	243,7%
Füilen Çalışılan Haftalık Ortalama Süre (Saat)	44,8	43,0	-1,8	-4,0%
Toplam Fiili Çalışılan Haftalık Süre (Bin Saat)	1.202.746	1.034.967	-167.778,6	-13,9%
Toplam Fiili Haftalık Çalışma Süresi Değişimi (Yıllık) (Bin Saat)		167.778,6		
Eşdeğer Tam Zamalı İş Kaybı (Bin)		3.728,4		
Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı (Bin)		12.115,4		
Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı Oranı (Yüzde)		34,4%		
Geniş Tanımlı İşsizlik Artışı (Bin)		2.477,4		

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

son bir yılda 918 bin kişi düşerek 9 milyon 768 bin; erkek işgücü ise 758 bin düşerek 21 milyon 105 bine geriledi. Böylece son bir yılda toplam işgücü yüzde 5.1, erkek işgücü yüzde 3.5 ve kadın işgücü yüzde 8.6 azaldı.

Ücretsiz izin uygulamalarının başlamasıyla beklendiği üzere işbaşında olanların sayısında ciddi düşüşler meydana geldi. İşbaşında olanların toplam sayısı son bir yılda yüzde 10.3, erkeklerin sayısı yüzde 8.6 ve kadınların sayısı yüzde 14 azaldı.

DİSK-AR'ın hesaplamalarına göre 2019'da yüzde 20.7 olan geniş tanımlı toplam işsizlik oranı 2020'de yüzde 27.4'e yükseldi. Erkeklerde 2019'da yüzde 17.1 olan geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 23.5; kadınlarda ise 2019'da yüzde 27.3 olan geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 34.8 olarak belirlendi (Tablo 2-Grafik 2).



Grafik 2. Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları (2020) (Yüzde)

Tablo 2. Cinsiyete Göre Covid-19 Etkisiyle İstihdam ve İşsizlik (2019-2020) (Bin) (Yüzde)

	Kadın				Erkek			
	2019	2020	Fark	Değişim (%)	2019	2020	Fark	Değişim (%)
İşgücü (Bin)	10.686	9.768	-918	-8,6%	21.863	21.105	-758	-3,5%
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	34,4	30,9	-3,5		72,0	68,2	-3,8	
İstihdam (Bin)	8.924	8.306	-618	-6,9%	19.156	18.506	-650	-3,4%
İstihdam Oranı (Yüzde)	28,7	26,3	-2,4		63,1	59,8	-3,3	
İşbaşında Olanlar (Bin)	8.491	7.299	-1.192	-14,0%	18.357	16.770	-1.587	-8,6%
İşbaşında Olmayanlar (Bin)	433	1.007	574	132,6%	799	1.736	937	117,3%
İşsiz Sayısı (Resmi-Dar Tanımlı) (Bin)	1.762	1.462	-300	-17,0%	2.707	2.599	-108	-4,0%
İşsizlik Oranı (Resmi-Dar Tanımlı) (Yüzde)	16,5	15,0	-1,5		12,4	12,3	-0,1	
Geniş İşgücü (Bin)	12.144	12.199	55	0,5%	22.778	22.999	221	1,0%
Geniş Tanımlı İşsizlik-1 (Bin)	3.315	4.241	926	27,9%	3.891	5.396	1.505	38,7%
Geniş Tanımlı İşsizlik Oranı-1 (Yüzde)	27,3%	34,8%	7,5%		17,1%	23,5%	6,4%	
Ümitsiz İşsizler (Bin)	259	613	354	136,7%	368	756	388	105,4%
Çalışmaya Hazır Olanlar (Diğer) (Bin)	1.147	1.760	613	53,4%	512	1.091	579	113,1%
Mevsimlik İşlerde Çalışanlar (Bin)	52	58	6	11,5%	35	47	12	34,3%
Zamana Bağlı Eksik İstihdam (Bin)	95	348	253	266,3%	269	903	634	235,7%
Füilen Çalışılan Haftalık Ortalama Süre (Saat)	40,0	38,7	-1,3	-3,3%	47	44,9	-2,1	-4,5%
Toplam Füili Çalışılan Haftalık Süre (Bin Saat)	339.640	282.471	-57.168,7	-16,8%	862.779	752.973	-109.806	-12,7%
Toplam Füili Haftalık Çalışma Süresi Değişimi (Yıllık) (Bin Saat)		57.168,7				109.806		
Eşdeğer Tam Zama İş Kaybı (Bin)		1.270,4				2.440		
Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı (Bin)		5.163,4				6.933		
Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı Oranı (Yüzde)		42,3%				30,1%		
Geniş Tanımlı İşsizlik Artışı (Bin)		922,4				1.537,13		

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Geniş tanımlı işsizliğin artışının en önemli nedeninin ümidini yitiren işsizler ile iş aramayıp çalışmaya hazır olanların sayısında Covid-19 döneminde meydana gelen artış olduğu vurgulandı.

2020'de dar tanımlı toplam işsiz sayısı 4 milyon 61 bin, kadınlarda 1 milyon 462 bin ve erkeklerde 2 milyon 599 bin olarak açıklanmıştır. Covid-19 etkisiyle revize geniş tanımlı işsiz ve iş kaybı ise 2020'de toplamda 12 milyon 115 bin, kadınlarda 5 milyon 163 bin ve erkeklerde 6 milyon 933 bin olarak gerçekleşti.

Gençlerde Gerçek İşsizlik Yüzde 41.1; Kadınlarda Yüzde 46.9

Covid-19 dönemi işgücü piyasalarında en çok gençler ve kadınları etkiledi. 2019 yılsonu itibarıyla küresel düzeyde genç işsizlik (15-24 yaş) yüzde 13.6 seviyelerindeyken, salgın nedeniyle dünya genelinde her 6 gençten biri işsiz kaldı.

TÜİK genç işsizliğini son 1 yılda 0.1 puan azalışla yüzde 25.3 olarak açıkladı. Ancak TÜİK verileri genelde olduğu gibi gençlerde de gerçek durumu yansıtmaktan uzak... Rapora göre, 2019 yılında yüzde 33.4 olan geniş tanımlı genç işsizliği 7.6 puan artarak yüzde 41.1'e yükseldi. Gençlerde gerçek işsiz sayısı ise son bir yılda 360 bin artarak 2 milyon 275 bin oldu.

Cinsiyete göre verilere bakıldığında özellikle genç kadınlarda gerçek işsizliğin çok vahim boyutlara ulaştığı görüldü. Gerçek genç erkek işsiz sayısı

son bir yılda 311 bin kişi artarak 1 milyon 341 bine; gerçek genç kadın işsiz sayısı ise 59 bin artarak 934 bine yükseldi. 2020 yılında erkeklerde gerçek genç işsizliği oranı yüzde 37.8; gerçek genç kadın işsizliği ise yüzde 46.9 oldu (Grafik-3).

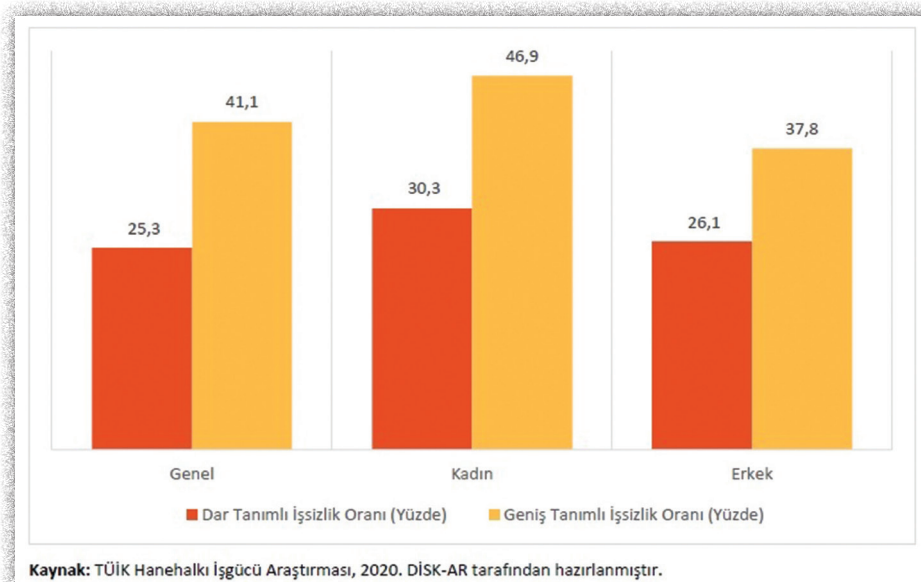
DİSK-AR'ın 2019-2020 yılları tüm tanımlara göre hesapladığı işsizlik oranları da Grafik 4'te görülebilir.

İstihdam 1 Milyon 268 Bin Azaldı!

Türkiye ekonomisinin uzun süredir istihdam yaratma kapasitesini kaybettiği, Covid-19 salgını etkisiyle istihdam kaybının da hızlandığı vurgulanan raporda, 2019'da 28 milyon 80 bin olan toplam istihdamın son bir yılda 1 milyon 268 bin kişi azalarak 26 milyon 812 bine indiği belirtildi (Grafik 5). Son bir yılda işten çıkarma yasağına rağmen istihdam yüzde 4.5 azaldı.

Kadınlar Salgından Daha Çok Etkilendi, Ev İçi İş Yükleri Arttı

Kadınlar Covid-19 döneminde ücretli istihdamdan daha fazla çekilmek zorunda kaldılar. Covid-19 bakım emeğine (hasta bakımı, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, ev hijyeni gibi) olan ihtiyacı artırdı. Bu duruma çözüm üretilmediği için kadınlar daha fazla istihdam dışına çıkarken, işletmelerde yaşanan zorluklar da kadınların erkeklere göre daha fazla istihdamdan ayrılmasına yol açtı. Sonuç olarak Covid-19 döneminde kadınların ev içi iş yükü çok daha fazla arttı.



Grafik 3. Cinsiyete Göre Dar ve Geniş Tanımlı İşsizlik Oranları (2020) (Yüzde)

2019'da kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 34.9 iken 2020'de bu oran yüzde 30.9'a düştü. 2019'da yüzde 71.6 olan erkeklerin işgücüne katılma oranı 2020'de yüzde 68.4'e geriledi.

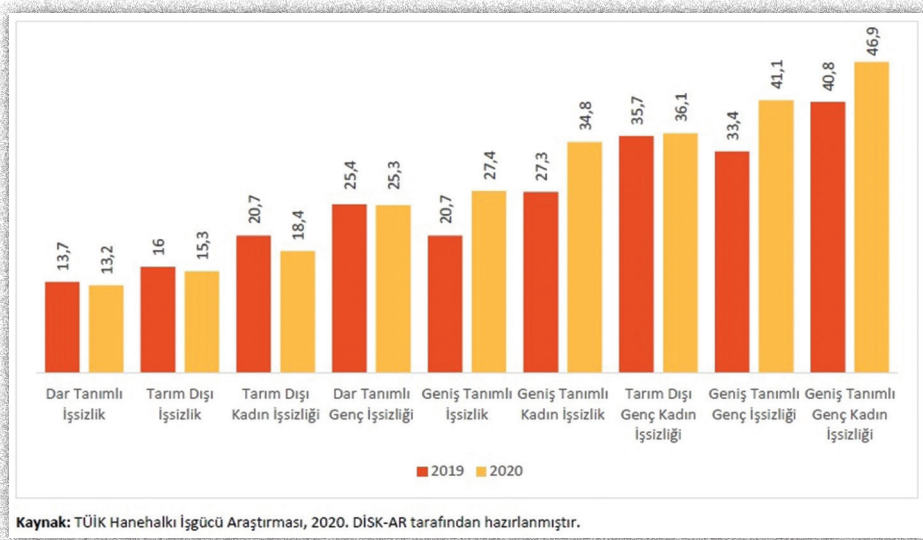
2019'da toplam istihdam oranı yüzde 45.7 iken 2020'de 2.9 puan azalarak yüzde 42.8'e indi. 2019'da yüzde 63.3 olan erkeklerin istihdam oranı 3.1 puan gerileyerek 2020'de yüzde 60.2'ye; kadınların yüzde 28.3 olan istihdam oranı da 2.3 puan gerileyerek 2020'de yüzde 26'ya düştü.

İşbaşında Olanlar 2.7 Milyon Azaldı

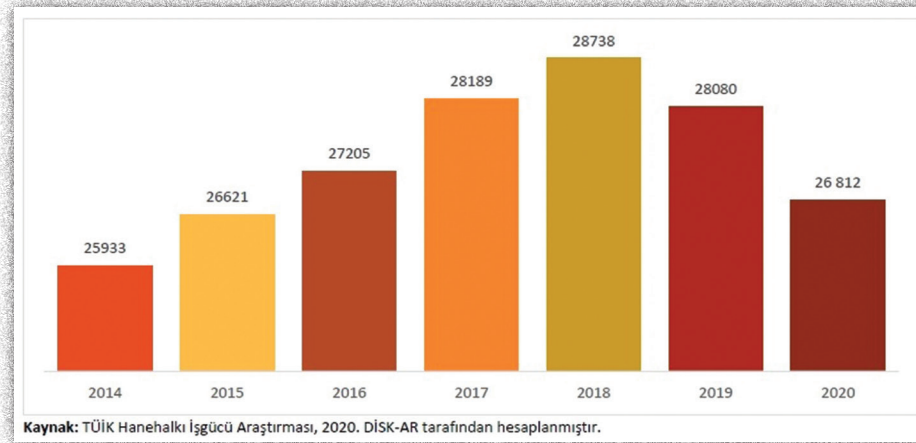
TÜİK'in istihdamda olup referans döneminde en az bir saat çalışmış olanları kapsayan işbaşında olanlara

ilişkin verilerine göre, 2019'da 26 milyon 847 bin kişi işbaşında iken, 2020'de bu sayı 2 milyon 7 bin kişi azalarak 24 milyon 69 bine geriledi (Grafik 6). İstihdamda olup işbaşında olmayanlar özellikle kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin kullandırılan işçilerin durumunu göstermektedir.

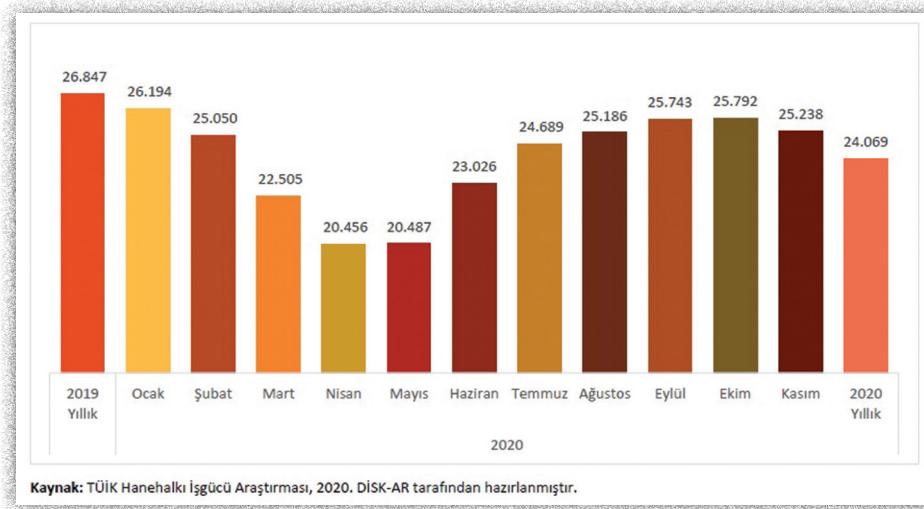
Rapora göre, işgücüne dahil olmama nedenleri kategorisinde yer alan ve son dönemlerde artış eğiliminde olan ümitsiz işsizler ve iş aramayıp çalışmaya hazır olanların (diğer) sayısı Covid-19 nedeniyle artmaya devam etti. Son bir yılda ümitsiz işsizlerin sayısı 742 bin kişi artarak 1 milyon 369 bine ulaştı. İş aramayıp çalışmaya hazır olanların sayısı ise 1 milyon 191 kişi artarak 3 milyon 949 bine yükseldi.



Grafik 4. İşsizlik Oranları (2019-2020) (Yüzde)



Grafik 5. İstihdam Edilenlerin Sayısı (2014-2020) (Bin)



Grafik 6. İşbaşında Olanların Sayısı (2019-2020) (Bin)

Bu durumun iş arama eğiliminin azalmasına işaret ettiği vurgulanan raporda, “Dar tanımlı işsizliğin düşük görünmesinin önemli nedenlerinden biri işsizlerin iş bulamayacaklarını veya iş olmadığını düşünerek iş arama eğiliminde olmamalarıdır” denildi.

Son 1 yılda ümitsiz işsizlerin sayısı genelde yüzde 134.1, erkeklerde yüzde 107.9, kadınlarda yüzde 171 arttı.

İşsizlikle Mücadele Önerileri

Raporda işsizlikle mücadele için şu öneriler getirildi:

- İşten çıkarmalar Covid-19 süresince kesin olarak yasaklanmalı.
- İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları ve ödenek miktarı iyileştirilmelidir.
- Covid-19 koşullarında işsizlik ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanmada ön koşul aranmamalıdır.
- İşsizlik Sigortası Fonu’nun amaç dışı kullanımına son verilmelidir.
- “Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması” ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37.5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- İstihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimleri yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlan-

ması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.

- İş başında eğitim adı altında çırak, stajyer, kursiyerlerin ve bursiyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.

- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.

- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.

- Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) “insana yaraşır iş” yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.

- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimî işçi statüsüne geçirilmelidir.

- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğinin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır. ■